

A Catalunya, L'Església serà catalana o no serà

Josep Maria Carbonell

xxxx

FINS ARA HAVÍEM RECORDAT AMB INSISTÈNCIA la famosa cita que s'atribueix al bisbe Torras i Bages, “Catalunya serà cristiana o no serà”. La frase era l'expressió d'una manera d'entendre la íntima relació existent entre una Església i el seu país. Era, també, la manera de reivindicar una manera de ser del país, dels seus valors, de les seves arrels, i de la seva història. La reconstrucció nacional de Catalunya és inimaginable sense el paper jugat per l'Església a finals del segle XIX i inicis del XX, així com en la transició democràtica de la dècada dels 70 i 80 del segle passat. En efecte, en aquests dos moments claus de la nostra història, l'Església -i de manera molt especial institucions i persones molt concretes- es van implicar de manera molt directa en la construcció del país, en la recuperació de la llengua, en el desplegament de les institucions d'autogovern, i en la vertebració cohesionada del país.

L'expressió, però, recordava una mirada particular, i també limitada de la nostra història. El cristianisme, sens dubte, ha afaiçonat els grans trets de la nostra identitat col·lectiva, de la mateixa manera que ha influït en els altres països de l'entorn europeu. Però, també, la nostra identitat ha viscut amb intensitat els aires que des del segle XVII han impregnat progressivament les societats europees: el pensament modern i el *segle de les Llums*, la progressiva secularització del poder polític, el liberalisme, les lluites obreres i el marxisme, el positivisme i

El cristianisme, sens dubte, ha afaïçonat els grans trets de la nostra identitat col·lectiva, de la mateixa manera que ha influït en els altres països de l'entorn europeu.

l'individualisme. Ja a finals del segle XX, després de la transició, i de manera notable a partir de la dècada dels 90, hom constata que el cristianisme, i en primer lloc l'Església Catòlica, ja no esdevé el tret central –indispensable– de la nostra identitat col·lectiva.

El país, tot i reconeixent les seves arrels catòliques, s'allunya en la vida *real* i *quotidiana* de l'Església i abraça els valors de les societats europees més secularitzades. La mirada romàntica, apassionada, nostàlgica també, del nacionalisme o catalanisme religiós és minoritària. Tot i el pes indiscutible de Montserrat, encara referent espiritual i cultural del país, i malgrat també la petjada de més de vint anys de Convergència i Unió i molt en especial de la visió molt personal i cristiana del President Pujol, el procés de laïcització ha estructurat un país que, actualment, difícilment pot dir-se *catòlic*.

Aquest procés de secularització, que en molts sentits sembla imparable hores d'ara i que és similar al d'altres països de l'entorn europeu, ha trobat però en els problemes propis i seculars del nostre país factors que han afavorit l'allunyament del catolicisme de sectors de la nostra societat. En aquest article vull apuntar-ne un. Una de les grans dificultats de la nostra Església a Catalunya ha estat les dificultats derivades de no haver-se pogut desplegar plenament com l'*Església Catòlica de Catalunya*. Jo estic convençut, canviant la famosa cita del bisbe osonenc, que a Catalunya, *l'Església serà catalana o no serà*.

I per ésser plenament *catalana* l'Església haurà d'enfrontar en els propers anys a tres desafiaments en els que es jugarà precisament el seu futur: en primer lloc, la seva capacitat d'arrelar-se, d'inserir-se i d'esdevenir *referent crític* en la nova i canviant societat catalana. Segon, l'Església catalana haurà de ser capaç de *deslliurar-se* d'un model d'evangelització impulsat per l'Església espanyola que no es correspon amb el nostre país, i en tercer lloc, i probablement el més difícil atès el

context eclesial universal, l'Església catalana haurà de seguir el camí marcat pel Concili Vaticà II: d'una Església dialogal, oberta, senzilla, compromesa amb la justícia i els més pobres.

En primer lloc, deia, la *catalanitat* de la nostra Església es podrà avaluar si és capaç d'arrelar-se, d'inserir-se i d'esdevenir referent crític en la nostra societat. Una societat que com la belga, francesa, anglesa, italiana o espanyola són similars però diferents, i diferents de manera molt especial en els temes culturals i religiosos. De la mateixa manera que la societat catalana té trets diferenciats de la societat espanyola -i no únicament com a conseqüència de tenir una llengua diferent- l'Església catalana immersa en aquesta societat té també unes característiques diferenciades. De la mateixa manera que catalanisme polític i cultural del nostre país ha estat marcat profundament per les grans onades culturals europees dels segles XIX i XX, l'Església catalana en el darrer segle va estar també impregnada pel "millor" *élan* de les esglésies europees, especialment abans i tot just després del Concili Vaticà II, quan aquell bufava amb força, va poder emmotllar la manera de ser de l'Església catalana i les seves maneres tant diferents a les que s'expressen a través de la Conferència Episcopal Espanyola. La catalanitat de la nostra Església ha estat associada a una mirada més oberta, lliberal en el millor sentit, conciliar i dialogal en una societat més secularitzada que l'espanyola. El que està en joc és *aquesta manera de ser i d'estar*. Però per a poder inserir i arrelar-se més l'Església no ha de tenir por dels canvis que està vivint la societat catalana; ha de mirar d'entendre'ls, d'interpretar-los, i de reconèixer que l'obligen a fer un gran esforç d'adaptació. Una adaptació que no vol dir fer cap renúncia al nucli central del seu missatge, que no vol dir dissoldre la seva identitat ni renunciar a la seva paraula en l'esfera pública, ni molt menys reivindicar uns valors i unes arrels que han estat decisives en la nostra història. Una adaptació que en cap cas tampoc pot suposar caure en un model d'evangelització d'una *neo-cristiandat* nostàlgica del passat.

En segon terme, l'Església catalana -precisament per a ésser catalana- ha de deslliurar-se de models d'evangelització que potser són bons -jo ho dubto- però que corresponen a altres realitats històriques

i nacionals. L'intent que s'ha viscut en els darrers anys de descatalanitzar l'Església catalana respon més a entendre que la catalanitat és un factor associat a la secularització, i per tant, si l'Església s'espanyolitzés -això és el que es pensen- aquesta podria prendre un nou "vigor". L'aturada de la regió eclesiàstica, els nomenaments de bisbes de fora de Catalunya, la dificultat del reconeixement del català en l'àmbit romà són un indicador d'una crítica a la manera de ser de l'Església Catalana, a les seves opcions pastorals, a la seva manera d'evangelitzar el país. Per aquests sectors existeix la convicció que l'Església catalana dels darrers quaranta anys ha mirat massa a Europa. Com també ho ha fet el catalanisme polític i cultural. Efectivament, no seria possible entendre l'Església catalana sense la seva immersió en els grans relats de les Esglésies europees occidentals. La nostra *Església ha mirat molt més cap el nord* que no pas cap al sud -Espanya-, d'igual manera que ho ha fet la societat catalana. L'Església de Catalunya ha forjat, al llarg de les darreres dècades, aspectes importants de la seva pròpia personalitat gràcies a la influència, recepció i interpretació del cristianisme europeu, i molt en especial del francès, de l'alemany, del belga i amb menor grau, del holandès. Sens dubte els moviments intel·lectuals, teològics i pastorals que s'inicien abans del Concili Vaticà II, així com el mateix Concili incidirien amb gran força en el conjunt de l'Església catalana.

Probablement aquesta singularitat dintre l'Església hispànica ha provocat que en aquests darrers quinze anys les *pressions per un canvi rumb* hagin estat molt forts. Malgrat els esforços de diferents grups i persones, la Santa Seu no acaba d'entendre la personalitat pròpia de la nostra Església. Les veus hispàniques que tenen més pes en la Cúria procedeixen de l'Espanya més profunda i no del nostre país. En efecte, en aquests darrers quinze anys, i de manera molt directa a Barcelona, amb el darrers anys del cardenal Carles i l'esquarterament de la diòcesi de Barcelona, s'ha viscut una etapa de desorientació i perplexitat. Tot just ara probablement n'estem sortint. De tota manera la divisió eclesial encara és una realitat: d'una banda, petits grups de catòlics que semblen haver desertat de l'Església, d'altra, el revifament de grups neo-integristes minoritaris però que han agafat pes a l'espai públic amb

Són temps d'anar a contracorrent. Són temps per a testimoniar la fe en una altra Realitat que sacseja a fons la lògica dominant

suports molt directes d'altres esferes eclesiàstiques hispàniques, juntament amb el silenci i una certa desorientació del gruix del catolicisme català. L'Església catalana sembla continuar arrossegant-se pel desencís i la perplexitat. Del Concili Tarraconense en queda un record desdibuixat. Per ara, però, les pressions i decisions per provocar el canvi de rumb no han reeixit plenament tot i que el desgast hagi estat molt gran.

I en tercer lloc, precisament, i sempre des de la meua estricta visió personal, la nostra Església necessita seguir el camí marcat pel Concili Vaticà II: optar per una *Església dialogal, oberta, senzilla, compromesa amb la justícia i els més pobres*. Una Església, que en comunió amb l'Església universal, s'arrela i viu en i des de la nostra realitat col·lectiva, oferint una Església que en el seu "peregrinatge" en el món ens ofereix a les persones sentit i projecte, amor i esperança, així com una mà estesa per acollir en comunitat a tots aquells que creiem en Jesús de Natzaret. Una Església que ofereix un relat de sentit a una societat plural en la que els seus ciutadans poden tenir la possibilitat d'adherir-s'hi de manera voluntària, lliure i individual.

Una Església que sap que avui vivim temps de resistència, temps d'esperança i temps d'acció. En efecte, són *temps de resistència*. Resistència a una *lògica única*, que per arreu se'ns apareix revestida com la racionalitat del progrés i el benestar, tot i que sigui la d'uns pocs, d'altra banda cada vegada més entristits i malaurats. Són temps d'anar a contracorrent. Són temps per a testimoniar la fe en una altra Realitat que sacseja a fons la lògica dominant. Són *temps d'esperança*. L'Esperança, recordem, que se'ns ha lliurat. L'Esperança que se'ns ofereix amb Jesús de Natzaret a la Creu. Són *temps d'acció*. Endinsar-nos en el món per a compartir el dolor del món: el propi del cristianisme és la mística del sofriment, una mística que ens fa desvetllar els nostres ulls davant el sofriment humà. La mística que neix del Sermó de la Muntanya.

Els propers anys seran en molts sentits decisius. Les temptacions

integristes semblen molt grans. Sempre les respostes fàcils i autoritàries acostumen a estar de moda en moments convulsos i difícils. Jo estic convençut que si l'Església catalana abraçés aquest camí les desercions encara serien més grans. D'altra banda, aquest retorn implicaria també una descatalanització de la nostra Església. Perquè, i també n'estic convençut, a Catalunya, l'Església *serà catalana o no serà*.